CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

పురుషసూక్త ప్రారంభః

ఆచమ్య

హరిః ఓమ్॥ తచ్ఛంయోరా వృణీమహే। గాతుం యజ్ఞాయ। గాతుం యజ్ఞపతయే। దైవీ స్వస్తిరస్తు నః। స్వస్తిర్మానుషేభ్యః। ఊర్ధ్వం జిగాతు భేషజమ్। శంనో అస్తుద్విపదే। శంచతుష్పదే। ఓం శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః॥

సహస్రశీర్షా పురుషః। సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్। స భూమిం విశ్వతో వృత్వా। అత్యతిష్ఠద్దశాఙ్గులమ్। పురుష ఏవేదగ్ం సర్వమ్। యద్భూతం యచ్చభవ్యమ్। ఉతామృతత్వస్యేశానః। యదన్నేనాతిరోహతి। ఏతావానస్య మహిమా। అతో జ్యాయాగ్ంశ్చ పూరుషః॥ ౧॥ పాదోఽస్య విశ్వాభూతాని। త్రిపాదస్యామృతం దివి। త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురుషః। పాదోఽస్యేహాభవాత్పునః। తతో విష్వఙ్వ్యక్రామత్। సాశనానశనే అభి। తస్మాద్విరాడజాయత। విరాజో అధిపూరుషః। సజాతో అత్యరిచ్యత। పశ్చాద్భూమిమథో పురః॥ ౨॥ యత్పురుషేణ హవిషా। దేవా యజ్ఞమతన్వత। వసన్తో అస్యాసీదాజ్యమ్। గ్రీష్మ ఇధ్మశ్శరద్ధవిః। సప్తాస్యాసన్పరిధయః। త్రిస్సప్తసమిధఃకృతాః। దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానాః। అబధ్నన్పురుషం పశుమ్। తం యజ్ఞం బర్హిషి ప్రౌక్షన్। పురుషం జాతమగ్రతః॥ 3॥ తేన దేవా అయజన్త। సాధ్యా ఋషయశ్చయే। తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః। సంభృతం పృషదాజ్యమ్। పశూగ్స్తాగ్శ్చక్రే వాయవ్యాన్। ఆరణ్యాన్గ్రామ్యాశ్చయే। తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః। ఋచస్సామాని జజ్ఞిరే। ఛన్దాగ్ంసి జజ్ఞిరే తస్మాత్। తస్మాదజాయత। యజుస్తస్మాదజాయత। అశ్వా వా యే చ గర్దభాః। గావో హ జజ్ఞిరే తస్మాత్। తస్మాజ్జాతా అజావయః। యత్పురుషం వ్యదధుః। కతిధా వ్యకల్పయన్। ముఖం కిమస్య। కావూ। కావుపాదా। కా ఉచ్యేతే। ఉరూ తదస్య యద్వైశ్యః। పద్భ్యాగ్ం శూద్రో అజాయత। చన్ద్రమా మనసో జాతః। చక్షోస్సూర్యో అజాయత। ముఖాదిన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ। ప్రాణాద్వాయురజాయత। నాభ్యా ఆసీదన్తరిక్షమ్। శీర్ష్ణో ద్యౌస్సమవర్తత। పద్భ్యాం భూమిర్దిశశ్శ్రోత్రాత్। తథా లోకాగ్ం అకల్పయన్। వేదాహమేతం పురుషం మహన్తమ్। ఆదిత్యవర్ణం తమసస్తు పారే। సర్వాణి రూపాణి విచిత్య ధీరః। నామాని కృత్వాభివదన్యదాస్తే। ధాతా పురస్తాద్యముదాజహార। శక్రస్ప్రవిద్వాన్ప్రదిశశ్చతస్రః। తమేవం విద్వానమృత ఇహ భవతి। నాన్యస్పన్థా అయనాయ విద్యతే। యజ్ఞేన యజ్ఞమయజన్త దేవాః। తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్। తే హ నాకం మహిమానస్సచన్తే। యత్ర పూర్వే సాధ్యాస్సన్తి దేవాః॥ 4॥

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

తూగ్ంస్తాగ్ంశ్చక్రేవాయవ్యాగ్ । ఆరణ్యాన్గ్రామ్యాశ్చయే । తస్మా-
ద్యజ్ఞాత్సర్వహుతః । ఋచస్సామాని జజ్ఞిరే । ఛన్దాగ్ంసి జజ్ఞిరే త-
స్మాత్ । యజుస్తస్మాదజాయత ॥ ౪ ॥ తస్మాదశ్వా అజాయన్త । యే కే
చో భయాదతః । గావో హజజ్ఞిరే తస్మాత్ । తస్మాజ్జాతా అజావయః ।
యత్పురుషం వ్యదధుః । కతిధా వ్యకల్పయన్ । ముఖం కిమస్యకౌ
బాహూ । కావూరూ పాదావుచ్యేతే । బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమా-
సీత్ । బాహూ రాజన్యకృతః ॥ ౫ ॥ ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః ।
పద్భ్యాగ్ంశూద్రో అజాయత । చన్ద్రమా మనసో జాతః । చక్షో-
స్సూర్యో అజాయత । ముఖాదిన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ । ప్రాణాద్వాయురజా-
యత । నాభ్యా ఆసీదన్తరిక్షమ్ । శీర్ష్ణో ద్యౌస్సమవర్తత । పద్భ్యాం
భూమిర్దిశశ్శ్రోత్రాత్ । తథా లోకాగ్ంఅకల్పయన్ ॥ ౬ ॥ వే-
దాహమేతం పురుషం మహాన్తమ్ । ఆదిత్యవర్ణం తమసస్తు పారే ।
సర్వాణిరూపాణి విచిత్యధీరః । నామాని కృత్వాఽభివదన్ యదాస్తే ।
ధాతా పురస్తాద్యముదాజహార । శక్రః ప్రవిద్వాన్ప్రదిశశ్చతస్రః ।
తమేవం విద్వానమృత ఇహ భవతి । నాన్యఃపన్థా అయనాయ విద్యతే ।
యజ్ఞేన యజ్ఞమయజన్త దేవాః । తాని ధర్మాణి ప్రథమాన్యాసన్ ।
తేహ నాకం మహిమానస్సచన్తే । యత్ర పూర్వేసాధ్యాస్సన్తిదేవాః ॥
పురుషఏవేదగ్ం సర్వం యద్భూతం యచ్చభవ్యం । ఉతామృతత్వస్యేశానో
యదన్నేనాతిరోహతి ॥ ౭ ॥ ఏతావానస్యమహిమా అతోజ్యాయాగ్శ్చ పూరుషః ।

CC-O. Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

అద్భ్యస్సమ్భూతః పృథివ్యై రసాచ్చ। విశ్వకర్మణస్సమవర్తతాధి। తస్య త్వష్టా విదధద్రూపమేతి। తత్పురుషస్య విశ్వమాజానమగ్రే। వేదాహమేతం పురుషం మహాన్తమ్। ఆదిత్యవర్ణం తమసస్తు పరస్తాత్। తమేవం విద్వాన్మృత ఇహ భవతి। నాన్యః పన్థా విద్యతేఽయనాయ। ప్రజాపతిశ్చరతి గర్భే అన్తః। అజాయమానో బహుధా విజాయతే॥ ౮॥ తస్యధీరాః పరిజానన్తి యోనిమ్। మరీచీనాం పదమిచ్ఛన్తి వేధసః। యో దేవేభ్య ఆతపతి। యో దేవానాం పురోహితః। పూర్వో యో దేవేభ్యో జాతః। నమో రుచాయ బ్రాహ్మయే। రుచం బ్రాహ్మం జనయన్తః। దేవా అగ్రే తదబ్రువన్। యస్త్వైవం బ్రాహ్మణో విద్యాత్। తస్య దేవా అసన్వశే॥ ౯॥ హ్రీశ్చ తేలక్ష్మీశ్చ పత్న్యౌ। అహోరాత్రే పార్శ్వే। నక్షత్రాణి రూపమ్। అశ్వినౌ వ్యాత్తమ్। ఇష్టం మనిషాణ। అముం మనిషాణ। సర్వం మనిషాణ॥ ౧౦॥ జాయతే పశవస్సప్తచ॥ ౭॥ తచ్ఛం యోరితిశాన్తిః॥ హరిః ఓమ్॥

అథ నారాయణసూక్తమ్

ఓమ్ సహనావవతు। సహనౌభునక్తు। సహవీర్యం కరవావహై। తేజస్వినావధీతమస్తు మా విద్విషావహై। ఓం శాన్తిశ్శాన్తిశ్శాన్తిః॥

సహస్రశీర్షం దేవం విశ్వాక్షం విశ్వశమ్భువమ్। విశ్వం నారాయణం దేవమక్షరం పరమం పదమ్। విశ్వతః పరమన్నిత్యం

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

విశ్వం నారాయణగ్ం హరిమ్। విశ్వమేవేదం పురుష స్తద్విశ్వ మిదం
పరివేష్టితం। పురుషస్యాధ్యక్షేశ్వరగ్ం శాశ్వతగ్ం శివమచ్యుతమ్। నారా
యణం మహాజ్ఞేయం విశ్వాత్మానం పరాయణమ్। నారాయణప
రోజ్యోతిరాత్మా నారాయణ పరః। నారాయణపరం బ్రహ్మ తత్త్వం
నారాయణ పరః। నారాయణపరో ధ్యాతా ధ్యానం నారాయణః
పరః। యచ్చ కిఞ్చిజ్జగత్సర్వం దృశ్యతే శ్రూయతేఽపివా॥
అన్తర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్య నారాయణస్థితః। అనన్తమవ్య
యం కవిగ్ం సముద్రేఽన్తం విశ్వశమ్భువమ్। పద్మకోశప్రతీ
కాశగ్ం హృదయం చాప్యధోముఖమ్। అధో నిష్ట్యా వితస్యాన్తే
నాభ్యాముపరి తిష్ఠతి। జ్వాలమాలాకులం భాతీ విశ్వస్యాయతనం
మహత్। సన్తతగ్ం శిలాభిస్తు లమ్బత్యాకోశసన్నిభమ్। తస్యాన్తే
సుషిరగ్ం సూక్ష్మం తస్మిన్సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్। తస్య మధ్యేమ
హానగ్నిర్విశ్వార్చిర్విశ్వతోముఖః। సోఽగ్రభుగ్విభజన్తిష్ఠన్నాహా
రమజరగ్ం కవిః। తిర్యగూర్ధ్వమధశ్శాయీ రశ్మయస్తస్య సన్తతా।
సన్తాపయతి స్వం దేహమాపాదతలమస్తకమ్। తస్య మధ్యేవహ్ని
శిఖా అణీయోఽధ్వా వ్యవస్థితః। నీలతోయదమధ్యస్థాద్విద్యు
ల్లేఖేవ భాస్వరా। నీవారశూకవత్తన్వీ పీతా భాస్వత్యణూపమా।
తస్యాశ్శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః। సబ్రహ్మా స శివ
స్సహరిస్సేన్ద్రో సోఽక్షరగ్ పరమస్స్వరాట్ ॥ అపివాసంతతావట్చ॥

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

బ్రువగ్ం స్తత్యం పరంబ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపిఙ్గళమ్। ఊర్ధ్వ-
రేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమః ॥ ఓమ్। నారాయణాయ
విద్మహే వాసుదేవాయ ధీమహి। తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్ ॥
హరిః ఓమ్ ॥ సహనావవత్వితి శాన్తిః ॥

అథ విష్ణుసూక్తమ్

హరిః ఓమ్ ॥

విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచం యః పార్థివాని విమమో రజాగ్ం-
సి యో అస్కభాయదుత్తరగ్ం సధస్థం విచక్రమాణస్త్రేధోరు-
గాయో విష్ణోస్కరాటమసి విష్ణోః పృష్ఠమసి విష్ణోశ్నప్త్రేస్థో విష్ణో-
స్యూర్యరసి విష్ణోర్ధ్రువమసి వైష్ణవమసి విష్ణవే త్వా ॥ * ॥ తదస్య
ప్రియమభి పాథో అశ్యామ। నరో యత్రదేవయవో మదన్తి। ఉరు-
క్రమస్య సహి బన్ధురిత్థా। విష్ణోః పదే పరమే మధ్వ ఉత్సః ॥ * ॥ ప్రవ-
ద్వివ్ణుస్తవతే వీర్యాయ। మృగో నభీమః కుచరో గిరిష్ఠాః। యస్యో-
రుషు త్రిషు విక్రమణేషు। అధిక్షియన్తి భువనాని విశ్వా ॥ * ॥ ప్రరోచా-
త్రయా త్తనువావృధాన। న తే మహిత్వమన్వశ్నువన్తి। ఉభే తే వి-
ద్మరజసీ పృథివ్యా విష్ణో దేవత్వమ్। పరమస్య విత్సే ॥ * ॥ విచక్రమే
పృథివీమేష ఏతామ్। క్షేత్రాయ విష్ణుర్మనుషే దశస్యన్। ధ్రువా-
సో అస్య కీరయో జనాసః। ఉరుక్షితిగ్ం సుజనిమా చకార ॥ * ॥
త్రీణ్ణేవ పృథివీమేష ఏతామ్। విచక్రమే శతచక్షసం మహిత్వా।

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

క్రమిష్టోరస్తుతవసన్తవీర్యా । త్రేష్ణగంహ్యస్య స్థవిరస్య నామ ॥ * ॥ అతో దేవా అవన్తు నో యతో విష్ణుర్విచక్రమే । పృథివ్యా సప్తధామభిః ॥ * ॥ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ్ । సమూఢమస్య పాగ్ంసురే ॥ * ॥ త్రీణి పదా విచక్రమే విష్ణుర్గోపా అదాభ్యః । తతో ధర్మాణి ధారయన్ । విష్ణోః కర్మాణి పశ్యత యతో వ్రతాని పస్పశే । ఇన్ద్రస్య యుజ్యస్సఖా ॥ * ॥ తద్విష్ణోః పరమం పదగ్ం సదా పశ్యన్తి సూరయః । దివీవ చక్షురాతతమ్ ॥ * ॥ తద్విప్రాసో విపన్యవో జాగృవాంసస్సమిన్ధతే । విష్ణోర్యత్పరమం పదమ్ ॥ * ॥ వయమస్యా అనన్తరాయాయ సర్వస్తోమోఽతిరాత్ర ఉత్తమమహర్భవతి సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్య జిత్యై సర్వమేవ తేనాప్నోతి సర్వం జయతి ॥ హరిః ఓమ్ ॥ ఇతి విష్ణుసూక్తమ్ ॥

అథ నీలాసూక్తం

హరిః ఓమ్ ॥

గృణాహి । ఘృతవతీ సవితరాధీవత్యై ఋచయన్త్రిష్టుభౌ । ఘృణా దిశాం విష్ణుపత్న్యై ఘోరాఽన్యేశానాసు । ఘృణా మనోతా । బృహస్పతిర్మాతరిశ్వేత వాయుస్సంధునా । నా వాతా అభినో గృణన్తు । విష్ణుపత్నీనో ధరుణః పృథివ్యా అన్యేశానా జగతో విష్ణుపత్నీ ॥ హరిః ఓమ్ ॥ ఇతి నీలాసూక్తమ్ ॥

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

ఋచ 1: హిరణ్యవర్ణాం హరిణీం సువర్ణరజతస్రజామ్।
చన్ద్రాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మ ఆవహ॥
తాం మ ఆవహ జాతవేదో లక్ష్మీమనపగామినీమ్।
యస్యాం హిరణ్యం విన్దేయం గామశ్వం పురుషానహమ్॥
అశ్వపూర్వాం (పూర్ణాం) రథమధ్యాం హస్తినాద (నాథ)
ప్రబోధినీమ్। శ్రియం దేవీముపహ్వయే శ్రీర్మా దేవీ జుషతామ్॥
కాంసోస్మితాం హిరణ్యప్రాకారా మార్ద్రాం జ్వలన్తీం తృప్తాం తర్పయన్తీమ్। పద్మేస్థితాం పద్మవర్ణాం త్వామిహోపహ్వయే శ్రియం। చన్ద్రాం ప్రభాసాం యశసా జ్వలన్తీం శ్రియం లోకే దేవజుష్టాముదారామ్। తాం పద్మినీమీం (పద్మనేమీం) శరణం (అహం) ప్రపద్యేఽలక్ష్మీర్మే నశ్యతాం త్వాం వృణోమి (వృణే)॥ ౫॥

ఋచ 2: ఆదిత్యవర్ణే తపసోఽధిజాతో వనస్పతిస్తవ వృక్షోఽథ బిల్వః। తస్యఫలాని తపసా నుదన్తుమాయాన్తరాయాశ్చ (మాయాఽన్తరాయాశ్చ) బాహ్యా అలక్ష్మీః॥ ౬॥
ఉపైతుమాం దేవసఖః (దేవిసఖా) కీర్తిశ్చ మణినా సహ।
ప్రాదుర్భూతోస్మిరాష్ట్రేఽస్మిన్ కీర్తిమృద్ధిం దదాతుమే॥
క్షుత్పిపాసామలాం జ్యేష్ఠామలక్ష్మీం నాశయామ్యహమ్।
అభూతిమసమృద్ధిం చ సర్వాం నిర్ణుద మే గృహాత్॥ ౭॥

CC-O. Mumukshu Bhawan Varanasi Collection. Digitized by eGangotri
CC-O. Jagadguru Kripa Digital Archive, Sringeri Sharada Peetham. Digitized by eGangotri
CC-O. Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్ ।
ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ ॥
మనసః కామమాకూతిం వాచస్సత్యమశీమహి ।
పశూనాం రూపమన్నస్య మయి శ్రీశ్శ్రయతాం యశః ॥ ౧౦ ॥

కర్దమేన ప్రజాభూతా మయి సంభవ కర్దమ ।
శ్రియం వాసయ మే కులే మాతరం పద్మమాలినీమ్ ॥ ౧౧ ॥
ఆపస్సృజన్తు స్నిగ్ధాని చిక్లీత వస మే గృహే ।
నిచదేవీం మాతరం శ్రియం వాసయ మే కులే ॥ ౧౨ ॥
ఆర్ద్రాం పుష్కరిణీం పుష్టిం (యష్టిం) పిఙ్గళాం పద్మమాలినీమ్ ।
చన్ద్రాం హిరణ్మయీం లక్ష్మీం జాతవేదో మ ఆ(మ మా)వహ ।
ఆర్ద్రాం యః కరిణీం యష్టిం (పుష్కరిణీం పుష్టిం)
సువర్ణాం హేమమాలినీమ్ । సూర్యాం హిరణ్మయీం
లక్ష్మీం జాతవేదో మ ఆ (మ మా) వహ ॥ ౧౩ ॥ తాం మ ఆవ-
హ జాతవేదో లక్ష్మీమనపగామినీమ్ । యస్యాం హిరణ్యం
ప్రభూతం గావో దాస్యోశ్వాన్విన్దేయం పురుషానహమ్ ॥

నిరుక్తకారోక్తఫలస్తుతిః—

యశ్శుచిః ప్రయతో భూత్వా జుహుయాదాజ్యమన్వహమ్ ।
శ్రియః పఞ్చదశర్చం చ శ్రీకామస్సతతం జపేత్ ॥ ౧౪ ॥
పద్మానని పద్మఊరూ పద్మాక్షీ పద్మసమ్భవే ।
తన్మే భజసి పద్మాక్షి యేన సౌఖ్యం లభామ్యహమ్ ॥ ౧౫ ॥

Sri Vidyabharathi Book Centre, Srirangam

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

అశ్వదాయీ గోదాయీ ధనదాయీ మహాధనే ।
ధనం మే జుషతాం దేవి సర్వకామాంశ్చ దేహి మే ॥౧౫॥
పుత్రపౌత్రధనం ధాన్యం హస్త్యశ్వాదిగవే రథమ్ ।
ప్రజానాం భవసి మాతా ఆయుష్మన్తం కరోతు మామ్॥౧౬॥
ధనమగ్నిర్ధనం వాయుర్ధనం సూర్యో ధనం వసుః ।
ధనమిన్ద్రో బృహస్పతిర్వరుణో ధనమశ్వినౌ ॥ ౧౭ ॥

శివగణః : వైనతేయ సోమం పిబ సోమం పిబతు వృత్రహా ।
సోమం ధనస్య సోమినో మహ్యం దదాతు సోమినః ॥౧౮॥
న క్రోధో న చ మాత్సర్యం న లోభో నాశుభా మతిః ।
భవన్తికృతపుణ్యానాం భక్తానాం శ్రీసూక్తం జపేత్సదా ॥
సరసిజనిలయే సరోజహస్తే ధవళతరాంశుకగన్ధమాల్యశోభే ।
భగవతి హరివల్లభే మనోజ్ఞే త్రిభువనభూతికరి ప్రసీద మహ్యం॥
విష్ణుపత్నీం క్షమాం దేవీం మాధవీం మాధవప్రియామ్ ।
విష్ణోః ప్రియసఖీం దేవీం నమామ్యచ్యుతవల్లభామ్ ॥ ౨౪ ॥
మహాలక్ష్మ్యై చ విద్మహే విష్ణుపత్న్యై చ ధీమహి ।
తన్నో లక్ష్మీః ప్రచోదయాత్ ॥ ౨౫ ॥

ఓవగణః : పద్మాసనే పద్మిని పద్మపత్రే పద్మప్రియే పద్మదళాయతాక్షి।
విశ్వప్రియే విష్ణుమనోఽనుకూలే త్వత్పాదపద్మం మయి
సంనిధత్స్వ ॥ ౨౬ ॥ యాసాపద్మాసనస్థా విపులకటితటీ
పద్మపత్రాయతాక్షీ గమ్భీరావర్తనాభిస్తనభరనమితా
శుభ్రవస్త్రోత్తరీయా ॥ లక్ష్మీర్దివ్యైర్గజేన్ద్రైర్మణిగణ-
ఖచితైస్స్నాపితా హేమకుమ్భైః నిత్యం సా పద్మహస్తా
వసతు మమ గృహే సర్వమాఙ్గల్యయుక్తా ॥ ఆనన్దకర్దమ-

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

శ్రీదశ్చిక్లీత ఇవ నిహ్రుతఃఋుషయశ్శ్రియపుత్రాశ్చ శ్రీర్దేవీ-
ర్దేవతాశ్శ్రియా ॥ ౨౫ ॥ శ్రీవర్చస్యమాయుష్యమారోగ్య-
మావిధాత్పవమానం మహీయతే । ధనం ధాన్యం పశుం
బహుపుత్రలాభం శతసంవత్సరం దీర్ఘమాయుః ॥ ౨౬ ॥
ఋణరోగాదిదారిద్ర్యపాపక్షుదపమృత్యవః । భయశోకమ-
నస్తాపా నశ్యన్తు మమ సర్వదా ॥ ౩౦ ॥ హరిః ఓమ్ ॥

॥ శ్రీసూక్తం సమాప్తమ్ ॥

అథ భూసూక్తం

హరిః ఓమ్ ॥

భూమిర్భూమ్నా ద్యౌర్వరిణాన్తరిక్షం మహిత్వా । ఉ-
పస్థేతే దేవ్యదితేఽగ్నిమన్నాదమన్నాద్యాయాదధే । ఆయం గౌః
పృశ్నిరక్రమీదసనన్మాతరంపునఃపితరంచ ప్రయన్పునఃపత్వీర్-
శ్చధామవిరాజతి వాక్పతయ్యాయ శిశ్రియే । ప్రత్యస్య వహద్యుభిః ।
అస్యప్రాణాదపానత్యన్తశ్చరతిరోచనా । వ్యఖ్యన్మహిషస్సువః । య-
త్వాక్రుద్ధఃపరోవపమన్యునా యదవర్త్యా । సుకల్పమగ్నేతత్తవపు-

ఇదం :-లక్ష్మణగరే మ్యాక్స్‌ముల్లర్ ముద్రాపితే మాధ-
వీయభాష్యసహితే ఋగ్వేదే తుకీయసమ్పుటే పరిశిష్టతయా సస్వరం
సభాష్యం చ ప్రకాశితమేకం కోశం, కాశ్మీర్యం శాస్త్రముక్తావళ్యాం
సస్వరం సభాష్యం చ ప్రకటీకృతం ద్వితీయం కోశం చ ఆదర్శీకృత్య
సస్వరం సంశోధ్య ప్రకాశితమ్ ॥

CC-O. Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

నస్తో వ్వీద్వీపయామసి । యత్తేమన్యుపరోప్తస్య పృథ్వీమనుదధ్వసే ।
ఆదిత్యా విశ్వేతద్దేవా వసవశ్చ సమాభరన్ ॥*॥ మైదినీద్యౌ ర్వసుంధరా
స్యాద్వసుధా ద్యౌ ర్నాసవీ । బ్రహ్మ వర్చసం పిత్ర్యగాం శ్రోత్ర్యంచ-
క్షుర్మనః । ద్యౌ ర్హిరణ్యగర్భిణీద్యౌ ర్హిసూవరీ । సదనే సత్యాయ-
నేసీద । సముద్రవతీ సావిత్రీహనోద్యౌ ర్మహ్యై । మహీధరణీ
మహోవ్యథిష్టాశ్మన్యశ్మన్యే యజ్ఞేయజ్ఞే విభీషిణీ । ఇన్ద్రపత్నీ
వ్యాపినీసురసరిద్విహా । నాయమతీ జలశయనీ శ్రియంధారాజా స-
త్యంస్థోపరిమేదినీ । శ్వోవరిధత్తంగాయ । విష్ణుపత్నీం మహీంద్యౌం
మాధవీం మాధవప్రియామ్ । లక్ష్మీప్రియసఖీం ద్యౌం నమామ్యచ్యుత-
వల్లభామ్ । ఓం । ధనుర్ధరాయై విద్మహే సర్వసిద్ధ్యైచ ధీమహి ।
తన్నోధరా ప్రచోదయాత్ ॥*॥ మహీంద్యౌం విష్ణుపత్నీమజూ-
ర్యామ్ । ప్రతీచీమేనాగాం హవిషా యజామహే । ధ్రువేధా విష్ణురురుగా-
యో విచక్రమే । మహీం దివం పృథ్వీమన్తరిక్షమ్ । తచ్ఛ్రోత్రైత్ర్యవ
ఇచ్ఛమానా । పుణ్యాగ్గం శ్లోకం యజమానాయ కృణ్వతీ ॥
హరిః ఓమ్ ॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు ॥ ఇతి భూసూక్తం సమాప్తమ్ ॥

అథ ఘృతసూక్తం

హరిః ఓం ॥ యో బ్రహ్మా బ్రహ్మణ ఉజ్జభార ప్రాణేశ్వరః
కృత్తివాసాగ్ం పినాకీ ॥ ఘృతాన్నో దేవస్య న ఆయుర్దధాతు తస్మై
జుహోమి హవిషా ఘృతేన ॥ ౧ ॥ విభ్రాజమానసరిరస్య

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

మధ్యాద్రోచమానో ఘుమ్మరుచియ్య ఆగాత్ ॥ స మృత్యుపాశా-
నపనుద్య ఘోరా నిహాయుషేణో ఘృతమత్తు దేవః ॥ ౨ ॥ బ్రహ్మ
జ్యోతి ర్బ్రహ్మ పత్నీషుగర్భం యమాదధాత్పురుహూపం జయంతమ్॥
సువర్ణరంభగ్రహమక్షమర్చం తమాయుషే వర్ధయామో
ఘృతేన ॥ 3 ॥ శ్రియం లక్ష్మీమోపలామమ్బికాం గాం షష్ఠీం
చయామిన్ద్రసేనేత్యుదాహుః ॥ తాం విద్యాం బ్రహ్మయోనిగ్ం
సురూపామిహాయుషే తర్పయామో ఘృతేన ॥ ౪ ॥ దాక్షాయణ్య-
స్సర్వమోన్యస్సుమోన్యస్సహస్రశో విశ్వరూపా విరూపాః॥ ససూన-
వస్సపతయస్సయూథ్య ఇహాయుషేణో ఘృతమిదం జుషన్తామ్ ॥ ౫ ॥
దివ్యాగణాబహురూపాగపురాణా అయుశ్చిదోనః ప్రమథన్తువీర్యా ॥
తెభ్యో జుహోమి బహుధా ఘృతేన మానః ప్రజాగ్ం రీరిషోమో-
తవీర్యా ॥ ౬ ॥ ఏకః పురస్తాద్యఇదం బభూవ యతో బభూవుర్భువ-
నస్య గోపాః ॥ యమస్యేతి భువనగ్ం సాంపరాయే స నో హవి-
ర్ఘృతమిహాయుషేఽత్తు దేవః ॥ ౭ ॥ వసూన్రుద్రానాదిత్యాన్మ-
రుతోఽథ సాధ్యాన్భృగూన్యక్షాన్నగ్నవాగ్ంశ్చ పితౄగ్ంశ్చ విశ్వా ॥
భృగూంత్సపాగ్ంశ్చాంగిరసోఽథ సర్వాగ్ ఘృతగ్ం హుత్వా
స్వాయుష్యామిహా యామ శశ్వత్ ॥ ౮ ॥ విష్ణోర్వంస్తో అస్తమశ్మ-
మ యచ్ఛసహన్త్య । ప్రత్తేధారా మధుశ్చుత ఉథ్సం దుహ్రతై
అక్షీతమ్ ॥ హరిః ఓమ్ ॥ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు ॥

యో భ్రాజమానో బ్రహ్మ శ్రీః చాక్షో దివ్యా గణా స్తతః ।
ఏకః పరో వసూన్రుద్రాన్విష్ణోర్వందేహిచాశిషమ్ ॥

ఆయుష్యసూక్తం సంపూర్ణమ్ ॥

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

అథాఘమర్షణసూక్తమ్

హిరణ్యశృఙ్గం వరుణం ప్రపద్యేత్తీర్థంమేదేహి యాచితః । యన్మయా భుక్తమసాధూనాంప్రాపేభ్యశ్చప్రతిగ్రహః । యన్మనసా వాచా కర్మణావాదుష్కృత్తంకృతమ్ । తన్న ఇన్ద్రోవరుణో బృహస్పతిస్సవితా చ పునన్తు పునఃపునః ॥ నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయనమో వరుణాయ నమోవారుణ్యై నమోఽద్భ్యః । యద్రపం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాన్తం తదపగచ్ఛతాత్ । అత్యాశనాదతీపానాద్యచ్చ దుగ్రాత్ప్రతిగ్రహాత్ । తన్నో వరుణోరాజా పాణినాహ్యపమృశతు । సోఽహమపాపో విరజో నిర్ముక్తో ముక్తకిల్బిషః । నాకస్యపృష్ఠమారుహ్య గచ్ఛేద్బ్రహ్మసలోకతామ్ । యన్నాచ్చపునరున్నస్పునాత్వఘమష్టణః । ఇమం మే గఙ్గేయమునే సరస్వతి శుతుద్రిస్తోమగ్ం సచతాపరుష్ణియా । అసిక్న్యా మరుద్వృధే వితస్తయార్జీకీయే శృణుహ్యాసుషోమయా । ఋతం చ సత్యంచాభీద్ధాత్తపసోఽధ్యజాయత । తతో రాత్రిరజాయత తతస్సముద్రో అర్ణవః । సముద్రాదర్ణవాదధి సంవత్సరో అజాయత । అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వస్య మిషతోవశీ । సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్ । దివంచ పృథివీంచాన్తరిక్షమథోసువః । యత్పృథివ్యాగ్ం రజస్వమాన్తరిక్షే విమానో

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

రోదసీ । ఇమాగ్ం స్తద్దాపో వరుణగ్ం పునాత్వఘమగ్హసణః । పున-
న్తు వసవగ్ం పునాత్తు వరుణగ్ం పునాత్వఘమగ్హసణః ॥ ఏష భూతస్య
మధ్యే భువనస్యగోప్తా । ఏషపుణ్యకృతాం లోకానేష మృత్యోర్
హిరణ్మయమ్ । ద్యావా పృథివ్యోర్ హిరణ్మయగ్ం సగ్ంశితగ్ం
సువః ॥ సనస్సువస్సగ్ం శిశాధి । ఆద్ర్కం జ్వలతి జ్యోతిర-
హమస్మి । జ్యోతిర్జ్వలతి బ్రహ్మాహమస్మి । యోఽహమస్మి బ్రహ్మా-
హమస్మి । అహమస్మి బ్రహ్మాహమస్మి । అహమేవాహం మాంజు-
హోమి స్వాహా । అకార్యకార్యవకీర్ణోస్తేనో భూణహా గురుతల్పగః।
వరుణోఽపామఘమగ్హసణ స్తస్మాత్పాపాత్ప్రముచ్యతే । రజోభూ-
మిస్త్వమాగ్ం రోదయస్వ ప్రవదన్తి ధీరాః । ఆక్రాన్నన్ముద్రః
ప్రథమేవిధర్మ్యజ్ఞనయన్ప్రజాభువనస్య రాజా । వృషా పవిత్రే అధి
సానో అవ్యే బృహాన్సోమో వావృధే సువాన ఇన్దుః ॥

ఇదం సూక్తం బ్రాహ్మణోత్తమైః మహానద్యాదిషు తీర్థేష్వవగాహ్య స్నానసమయే నాభిదఘ్నజలే జానుదఘ్నజలే వాస్థిత్వా స్నానాత్పూర్వం పఠనీయం ॥

రఘువీరపదన్యాసపవిత్రీకృతపాంసవే । దశకణ్ఠశిరశ్ఛేద-
హేతవేసేతవేనమః ॥ * ॥ కేతవేరామచన్ద్రస్య మోహమాగైక-
హేతవే । సీతాయా మానసామ్భోజభానవేసేతవేనమః ॥ * ॥ రఘు-
నన్దనపరబ్రహ్మణే నమః ॥ ఇతీదమపి స్నానకాలే శ్రీరామసేతుం
ధ్యాత్వా పఠనీయం ॥

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

పవమాన సూక్తమ్

పవమాన స్సువర్జనః । పవిత్రేణ విచర్షణిః । యః పోత్తా స పునాతు మా ॥ ౧ ॥ పునన్తు మా దేవజనాః । పునన్తు మనవో ధియా । పునన్తు విశ్వ ఆయవః ॥ ౨ ॥ జాతవేదః పవిత్రవత్ । పవిత్రేణ పునాహి మా । శుక్రేణ దేవ దీద్యత్ । అగ్నే క్రత్వా క్రతూగ్ం రను ॥ 3 ॥ య తే పవిత్ర మర్చిషి । అగ్నే వితత మన్తరా । బ్రహ్మ తేన పునీమహే ॥ ౪ ॥ ఉభాభ్యా న్దేవ సవితః । పవిత్రేణ సవేన చ । ఇద మ్బ్రహ్మ పునీమహే ॥ ౫ ॥ వైశ్వదేవీ పునతీ దేవ్యాగాత్ । యస్యై బహ్వీ స్తనువో వీత పృష్ఠాః । తయా మదన్త స్సధ మాదేష్ఠ । వయగ్ స్యామ పతయో రయీణాం ॥ ౬ ॥ వైశ్వానరో రశ్మిభి ర్మా పునాతు । వాతః ప్రాణేనేషిరో మయోభూః । ద్యావాపృథివీ పయసా పయోభిః । బృహత్తావరీ యజ్ఞియే మా పునీతాం ॥ ౭ ॥ బృహద్భి స్సవిత స్తృభిః । వర్షిష్ఠైర్దేవ మన్వభిః । అగ్నే దక్షైః పునాహి మా ॥ ౮ ॥ యేన దేవా అపునత । యేనాపో దివ్య మ్కశమ్ । తేన దివ్యేన బ్రహ్మణా । ఇద మ్బ్రహ్మ పునీమహే ॥ ౯ ॥ యః పావమానీ రధ్యేతి । ఋషిభి స్సమ్భృత గ్ం రసం । సర్వగ్ం స పూత మశ్నాతి । స్వదిత మ్మాతరిశ్వనా ॥ ౧౦ ॥ పావమానీ ర్యో అధ్యేతి ।

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

ఋషిభి స్సమ్భృతగ్ం రసం । తస్మై సరస్వతీ దుహే । క్షీరగ్ం సర్పి
ర్మధూదకం ॥ ౧౧ ॥ పావమానీ స్స్వస్త్యయనీః । సుదుఘా హి
పయస్వతీః । ఋషిభి స్సమ్భృతో రసః । బ్రాహ్మణేష్వమృతగ్ం
హితం ॥ ౧౨ ॥ పావమానీ ర్దిశన్తునః । ఇమంలోకమథో అముం ।
కామాగ్ం శ్చమర్ధయన్త్సనః । దైవీ ర్దైవై స్సమాభృతాః ॥ ౧౩ ॥
పావమానీ స్స్వస్త్యయనీః । సుదుఘా హి ఘృతశ్చుతః । ఋషిభి
స్సమ్భృతో రసః । బ్రాహ్మణేష్వ మృతగ్ం హితం ॥ ౧౪ ॥ యేన
దేవాః పవిత్రేణ । ఆత్మానమ్పునతే సదా । తేన సహస్రధారేణ ।
పావమాన్యః పునన్తు మా ॥ ౧౫ ॥ పావ్రాపత్య మ్పవిత్రం । శతో-
ద్యామగ్ం హిరణ్మయం । తేన బ్రహ్మవిదో వయం । పూత మ్బ్ర-
హ్మ పునీమహే ॥ ౧౬ ॥ ఇన్ద్రో సునీతీ సహ మా పునాతు । సోమ
స్స్వస్త్యా వరుణ స్సమీచ్యా । యమో రాజా ప్రమృణాభిః పు-
నాతుమా । జాతవేదా మోర్జయన్త్యా పునాతు ॥ ౧౭ ॥

॥ ఇతి పవమానసూక్తం సమాప్తమ్ ॥

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

పురుషసూక్త భాష్యమ్

సహస్రశీర్షేతి షోడశర్చం షష్ఠం సూక్తమ్ । నారాయణ ఋషి రంత్యా త్రిష్టుప్ శిష్టా అనుష్టుభః । అవ్యక్తమహదాది విలక్షణశ్చేతనో యః పురుషః 'పురుషాన్న పరం కించిత్' ఇత్యాది శ్రుతిషు ప్రసిద్ధః స దేవతా । తథా చానుక్రాంతమ్ ॥

'సహస్రశీర్షా పురుష నారాయణః పౌరుషమానుష్టుభం త్రిష్టుబన్తం తు' ఇతి గతో వినియోగః । సర్వప్రాణిసమష్టిరూపో బ్రహ్మాణ్డదేహో విరాడాఖ్యో యః పురుషః సోఽయం సహస్రశీర్షా । సహస్రశబ్దస్యోపలక్షణత్వాదనన్తైః శిరోభిర్యుక్త ఇత్యర్థః । యాని సర్వప్రాణినాం శిరాంసి తాని సర్వాణి తద్దేహాన్తఃపాతిత్వాత్ తదీయాన్యేవేతి సహస్రశీర్షత్వమ్ । ఏవం సహస్రాక్షిత్వం సహస్రపాత్త్వం చ । స పురుషో భూమిం బ్రహ్మాణ్డగోలకరూపాం విశ్వతః సర్వతో వృత్వా పరివేష్ట్య దశాఙ్గులపరిమితం దేశమత్యతిష్ఠదతిక్రమ్య వ్యవస్థితః । దశాంగులమిత్యుపలక్షణమ్ । బ్రహ్మాణ్డాద్బహిరపి సర్వతో వ్యాప్యావస్థిత ఇత్యర్థః ॥ ౧ ॥ యదిదం వర్తమానం జగత్సర్వం తత్ పురుష ఏవ । యచ్చ భూతమతీతం జగద్యచ్చ భవ్యం భవిష్యజ్జగత్తదపి పురుష ఏవ । యథాస్మిన్కల్పే వర్తమానాః ప్రాణిదేహాః సర్వేఽపి విరాట్పురుషస్యావయవాస్తథైవాతీతాగామినోరపి కల్పయోర్ద్రష్టవ్యమిత్యభిప్రాయః । ఉత అపిచ అమృతత్వస్య దేవత్వస్యాయమీశానః స్వామీ । యద్యస్మాత్కారణాదన్నేన ప్రాణినామన్నేన భోగ్యేన నిమిత్తేనాతిరోహతి స్వకీయాం కారణావస్థామతిక్రమ్య పరిదృశ్యమానాం జగదవస్థాం ప్రాప్నోతి । తస్మాత్ప్రాణినాం కర్మఫలభోగాయ జగదవస్థా స్వీకారాన్నేదం

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

తస్య వస్తుత్వమిత్యర్థః ॥ ౨ ॥ అతీతానాగతవర్తమానరూపం జగద్యానదస్తి ఏతావాన్సర్వోఽపి అస్య పురుషస్య మహిమా స్వకీయసామర్థ్యవిశేషో నతు తస్య వాస్తవం స్వరూపమ్ । వాస్తవస్తు పురుషః । అతో మహిమ్నోఽపి జ్యాయానతిశయేనాధికః । ఏతచ్చోభయం స్పష్టీక్రియతే । అస్య పురుషస్య విశ్వా సర్వాణి భూతాని కాలత్రయవర్తీని ప్రాణిజాతాని పాదశ్చతుర్థాంశోఽస్య పురుషస్యావశిష్టం త్రిపాత్స్వరూపమమృతం వినాశరహితం సద్దివి ద్యోతనామకే స్వప్రకాశస్వరూపే వ్యవతిష్ఠత ఇతి శేషః । యద్యపి 'సత్యం జ్ఞానమనంతం బ్రహ్మ' ఇత్యామ్నాతస్య పరబ్రహ్మణ ఇయత్తాయా అభావాత్పాదచతుష్టయం నిరూపయితుమశక్యం తథాపి జగదిదం బ్రహ్మస్వరూపాపేక్షయాల్పమితి వివక్షితత్వాత్పాదతోవ్యపన్యాసః ॥ 3 ॥ యోఽయం త్రిపాత్పురుషః సంసారస్పర్శరహితః బహులస్వరూపః సోఽయమూర్ధ్వఉదైత్ అస్మాదజ్ఞానకార్యాత్సంసారాద్బహిర్భూతః అత్రత్యైర్గుణదోషైరస్పృష్ట ఉత్కర్షేణ స్థితవాన్ స్థితస్య తస్య యోఽయం పాదో లేశః సోఽయమిహ మాయాయాం పునరభవత్ సృష్టిసంహారాభ్యాం పునఃపునరాగచ్ఛతి । అస్య సర్వస్య జగతః పరమాత్మలేశత్వం భగవతాప్యుక్తమ్ 'విష్టభ్యాహమిదం కృత్స్నమేకాంశేన స్థితో జగత్' ఇతి । తతో మాయాయామాగత్యానన్తరం విష్వఙ్ దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదిరూపేణ వివిధః సన్ వ్యక్రామదాప్తవాన్ । కిం కృత్వా । సాశనానశనే అభి అభిలష్య సాశనం భోజనాదివ్యవహారోపేతం చేతనం ప్రాణిజాతమ్, అనశనం తద్రహిత మచేతనం గిరినద్యాదికం తదుభయం యథాస్యాత్తథా స్వయమేవ వివిధో భూత్వా వ్యాప్తవానిత్యర్థః ॥ ౪ ॥ విష్వఙ్ వ్యక్రామదితి యదుక్తం తదేవాత్ర ప్రపఞ్చ్యతే

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

తస్మాదితి । తస్మాదాదిపురుషా ద్విరాట్ బ్రహ్మాణ్డదేహోఽజాయత ఉత్పన్నః । వివిధాని రాజంతే వస్తూన్యస్మిన్నితి విరాట్ విరాజో అధి విరాడ్ దేహస్యోపరి తమేవ దేహమధికరణం కృత్వా పురుషః తద్దేహాభిమానీ కశ్చిత్పుమానజాయత । సోఽయం సర్వవేదాంతవేద్యః పరమాత్మా । స ఏవ స్వకీయయా మాయయా విరాడ్దేహం బ్రహ్మాణ్డరూపం సృష్ట్వా తత్ర జీవరూపేణ ప్రవిశ్య బ్రహ్మాణ్డాభిమానీ దేవతాత్మా జీవోఽభవత్ । ఏతచ్చాథర్వణికా ఉత్తరతాపనీయే విస్పష్టమామనన్తి–'స వా ఏష భూతాన్యేన్ద్రియాణి విరాజం దేవతాః కోశాంశ్చ సృష్ట్వా ప్రవిశ్యామూఢో మూఢ ఇవ వ్యవహరన్నాస్తే మాయయైవ' ఇతి । స జాతో విరాట్పురుషోఽత్యరిచ్యత అతిరిక్తోఽభూద్దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదిరూపోఽభూత్ । పశ్చాద్దేవాది జీవభావాదూర్ధ్వం భూమిం ససర్జేతి శేషః । అథో భూయః సృష్టేనంతరం తేషాం జీవానాం పురః ససర్జ । పూర్యంతే సప్తభిర్ధాతుభిరితి పురః శరీరాణి ॥ ౫ ॥ యద్యదా పూర్వోక్తక్రమేణ దేవశరీరేషూత్పన్నేషు సత్సు దేవా ఉత్తరసృష్టిసిద్ధ్యర్థం బాహ్యద్రవ్యస్యానుత్పన్నత్వేన హవిరన్తరాసంభవా త్పురుషస్వరూపమేవ మనసా హవిష్ట్వేన సంకల్ప్య పురుషేణ పురుషాఖ్యేన హవిషా మానసం యజ్ఞమతన్వతాన్వతిష్ఠన్ । తదానీమస్య యజ్ఞస్య వసంతో వసన్తర్తురేవాజ్యమాసీదభూత్ । తమేవాజ్యత్వేన సంకల్పితవన్త ఇత్యర్థః । ఏవం గ్రీష్మ ఇధ్మ ఆసీత్ । తమేవేధ్మత్వేన సంకల్పితవన్త ఇత్యర్థః । తథా శరద్ధవిరాసీత్ । తామేవ పురోడాశాది హవిష్ట్వేన సంకల్పితవన్త ఇత్యర్థః । ఏతం పూర్వం పురుషస్య హవిః సామాన్యరూపత్వేన సంకల్పః, అనన్తరం వసన్తాదీనామాజ్యాదివిశేషరూపత్వేన సంకల్ప ఇతి ద్రష్టవ్యమ్ ॥౬॥ యజ్ఞం యజ్ఞసాధనభూతం తం పురుషం

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

పశుత్వభావనయా యూపే బద్ధం బహిర్యసి మానసే యజ్ఞే ప్రోక్షణప్రోక్షితవన్తః । కీదృశమిత్యత్రాహ । అగ్రతః సర్వసృష్టేః పూర్వం పురుషం జాతం పురుషత్వేనోత్పన్నమ్ । ఏతచ్చ ప్రాగేవోక్తమ్ । 'తస్మాద్విరాడజాయత విరాజో అధి పూరుషః' ఇతి । తేన పురుషరూపేణ పశునా దేవా అయజన్త । మానసయాగం నిష్పాదితవన్త ఇత్యర్థః । కే తే దేవా ఇత్యత్రాహ । సాధ్యాః సృష్టిసాధనదేవాగ్యాః ప్రజాపతిప్రభృతయస్తదనుకూలా ఋషయో మన్త్రద్రష్టారశ్చ యే సన్తి తే సర్వేఽప్యయజన్తేత్యర్థః ॥౭॥ సర్వహుతః సర్వాత్మకః పురుషో యస్మిన్యజ్ఞే హూయతే సోఽయం సర్వహుత్ తాదృశాత్తస్మాత్పూర్వోక్తానామనసాదృష్టాత్పృషదాజ్యం దధిమిశ్రమాజ్యం సంభృతం సంపాదితమ్ । దధి చాజ్యం చేత్యేవమాదిభోగ్యజాతం సంపాదితమిత్యర్థః । తథా వాయవ్యానన్యాయుదేవతాకాంస్తాంల్లోకప్రసిద్ధాన్ అరణ్యాన్పశూంశ్చక్రే ఉత్పాదితవాన్ । అరణ్యా హరిణాదయః, తథా యే చ గ్రామ్యాగవాదయస్తానపి చక్రే । పశూనామన్తరిక్షద్వారా వాయుదేవతాత్వం యజుర్బ్రాహ్మణే సమామ్నాయతే 'వాయవస్థేత్యాహ వాయుర్వా అన్తరిక్షస్యాధ్యక్షో అన్తరిక్షదేవత్యాః ఖలు వై పశవో వాయవ ఏవైనాన్పరిదదాతి' ఇతి ॥౮॥ సర్వహుతస్తస్మాత్పూర్వోక్తాద్యజ్ఞాత్ ఋచః సామాని జజ్ఞిరే ఉత్పన్నాః । తస్మాద్యజ్ఞాచ్ఛన్దాంసి గాయత్ర్యాదీని జజ్ఞిరే । తస్మాద్యజురజాయత ॥౯॥ తస్మాత్పూర్వోక్తాద్యజ్ఞాత్ అశ్వా అజాయన్త ఉత్పన్నాః । యే కే చాశ్వవ్యతిరిక్తా గర్దభా అశ్వతరాశ్చోభయాదత ఊహ్యవోభాగయోర్దన్తయుక్తాః సన్తి తేఽప్యజాయన్త । తథా తస్మాద్యజ్ఞాత్ గావశ్చ జజ్ఞిరే । కించ తస్మాద్యజ్ఞాదజా అవయశ్చ జాతాః ॥౧౦॥ ప్రశ్నోత్తరరూపేణ బ్రాహ్మణాదిసృష్టిం వక్తుం బ్రహ్మవాదినాం ప్రవృత్తా ఉచ్యన్తే । ప్రకృతయే ప్రాణరూపా దేవా

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

యద్వ్యదా. పురుషం విరాడ్రూపం వ్యదధుః సంకల్పేనోత్పాదితవన్తః ।
తదానీం కతిధా కతిభిః ప్రకారై ర్వ్యకల్పయన్విధంకల్పితవన్తః ।
అస్య పురుషస్య ముఖం కిమాసీత్ కౌ బాహూ అభూతాం కౌ ఊరూ
కౌ చ పాదౌ ఉచ్యేతే । ప్రథమం సామాన్యరూపాః ప్రశ్నాః పశ్చా-
న్ముఖంకిమిత్యాదినా విశేషవిషయాః ప్రశ్నాః ॥ ౧౧ ॥ ఇదానీం
పూర్వోక్తప్రశ్నానాముత్తరాణి దర్శయతి । అస్య ప్రజాపతేర్బ్ర-
హ్మణో బ్రాహ్మణత్వజాతివిశిష్టః పురుషో ముఖమాసీత్ । ముఖాదు-
త్పన్న ఇత్యర్థః । యోఽయం రాజన్యః క్షత్రియత్వజాతివిశిష్టః స-
బాహూకృతః బాహుత్వేన నిష్పాదితః । బాహుభ్యాముత్పాదిత
ఇత్యర్థః । తథాస్య పద్భ్యాం పాదాభ్యాం శూద్రః శూద్రత్వజాతి-
మాన్పురుషోఽజాయత । ఇయంచ ముఖాదిభ్యో బ్రాహ్మణాదీనా-
ముత్పత్తి ర్యజుఃసంహితాయాం సప్తమకాణ్డే ‘స ముఖతస్త్రివృతం
నిరమిమీత’ ఇత్యాదౌ విస్పష్టమామ్నాతా । అతః ప్రశ్నోత్తరే ఉభే
అపి తత్పరత్వేనైవ యోజనీయే ॥౧౨॥ యథా దధ్యాజ్యాదిద్రవ్యాణి.
గవాదయః పశవ ఋగాదివేదాః బ్రాహ్మణాదయో మనుష్యాశ్చ.
తస్మాదుత్పన్నాః, ఏవం చంద్రాదయో దేవా అపి తస్మాదేవోత్పన్నా
ఇత్యాహ । ప్రజాపతేర్మనసః సకాశాత్ చన్ద్రమా జాతః ।
చక్షోశ్చక్షుషః సూర్యోఽప్యజాయత । అస్య ముఖాదిన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ
దేవావుత్పన్నౌ । అస్య ప్రాణాద్వాయురజాయత ॥ ౧3 ॥ యథా
చన్ద్రాదీన్ప్రజాపతే ర్మనః ప్రభృతయోఽకల్పయన్ తథాన్తరిక్షాదీన్
లోకాన్ప్రజాపతేర్నాభ్యాదయో దేవా అవయవా అకల్పయన్నుత్-
పాదితవన్తః । ఏతదేవ దర్శయతి । నాభ్యా ప్రజాపతేర్నాభేరన్త-
రిక్షమాసీత్ । శీర్ష్ణః శిరసో ద్యౌః సమవర్తతోత్పన్నా । అస్య
పద్భ్యాం పాదాభ్యాం భూమిరుత్పన్నా । అస్య శ్రోత్రాద్దిశ ఉత్ప-
న్నాః ॥ ౧౪ ॥ అస్య సాంకల్పికస్య యజ్ఞస్య గాయత్ర్యాదీని సప్త

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

ఛన్దాంసి పరిధయ ఆసన్ । ఐష్టికస్యానహానీయస్య త్రయః పరిధయ
ఔత్తరవేదికాస్త్రయ ఆదిత్యశ్చ సప్తమః పరిధిప్రతినిధిరూపః ।
అతః ఏవామ్నాయతే 'న పురస్తాత్పరిదధ్యాదాదిత్యో హ్యేవో-
ద్యన్పురస్తాద్రక్షాంస్యపహన్తి' ఇతి తత ఏతే ఆదిత్య సహితాః సప్త
పరిధయోఽత్ర సప్త ఛన్దోరూపాః । తథా సమిధస్త్రిఃసప్త త్రిగుణిత
సప్తసంఖ్యాకా ఏకవింశతిః కృతాః । ద్వాదశమాసాః పఞ్చర్తవ-
స్త్రయ ఇమే లోకా అసావాదిత్య ఏకవింశ ఇతి శ్రుతాః
పదార్థా ఏకవింశతి దారుయుక్తేధ్మత్వేన భావితాః । యద్యః
పురుషో వైరాజోఽస్తి తం పురుషం దేవాః ప్రజాపతిప్రాణేన్ద్రియ-
రూపా యజ్ఞం తన్వానా మానసం యజ్ఞం కుర్వాణాః పశుమ-
బధ్నన్ విరాట్పురుషమేవ పశుత్వేన భావితవన్తః । ఏతదేవాభి-
ప్రేత్య పూర్వత్ర 'యత్పురుషేణ హవిషా' ఇత్యుక్తమ్ ॥ ౧౫ ॥
పూర్వం ప్రపంచేనోక్తమర్థం సంక్షిప్యాత్ర దర్శయతి । దేవాః
ప్రజాపతిప్రాణరూపా యజ్ఞేన యథోక్తేన మానసేన సంకల్పేన
యజ్ఞం యథోక్తయజ్ఞస్వరూపం ప్రజాపతిమయజన్త పూజితవన్తః ।
తస్మాత్పూజనాత్తాని పరిసిద్ధాని ధర్మాణి జగన్మూర్తివికారాణాం
ధారకాణి ప్రథమాని ముఖ్యాన్యాసన్ । ఏతావతా సృష్టిప్రతిపా-
దకసూక్తభాగార్థః సంగృహీతః । అథోపాసనతత్ఫలానువాదక
భాగార్థః సంగృహ్యతే । యత్ర యస్మిన్విరాట్ ప్రాప్తిరూపే నాకే
పూర్వే సాధ్యాః పురాతనా విరాడుపాస్తిసాధకా దేవాః సన్తి
తిష్ఠన్తి తం నాకం విరాట్ప్రాప్తిరూపం స్వర్గం తే మహిమానస్త-
దుపాసకా మహాత్మానః సచన్త సమవయన్తి ప్రాప్నువన్తి ॥ ౧౬ ॥

॥ ఇతి పురుషసూక్త భాష్యమ్ ॥

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

శ్రీసూక్త భాష్యమ్

వేదార్థస్య ప్రకాశేన తమోహార్దం నివారయన్ । పుమర్థాంశ్చతురోదేయాద్విద్యాతీర్థమహేశ్వరః ॥ ప్రథమవర్గే ప్రథమా ఋక్ ॥ హిరణ్యవర్ణామిత్యాది ॥ హే జాతవేదః జాతప్రజ్ఞ అగ్నే త్వం హిరణ్యవర్ణాం హిరణ్యస్య సువర్ణస్యేవ వర్ణాకాన్తిర్యస్యాస్తామ్ । హారిణీం హరితవర్ణాం హరిణీరూపధరాంవా । 'శ్రిత్వా హరిణీరూపమరణ్యే సంచచార హ' ఇతి పురాణాత్ । సువర్ణరజతస్రజాం సువర్ణస్య పుష్పాణి సువర్ణాని ఏవం రజతస్య పుష్పాణి రజతాని తేషాంస్రజో మాలా యస్యాస్తామ్ । స్రక్కాసహచర్యాత్పుష్పాణీత్యవగమ్యతే । పుష్పసాదృశ్యాత్ 'పుష్పమూల' ఇత్యాదినాలుక్ । 'ఆపం చైవ హలన్తానామ్' ఇత్యాప్ । యద్వా సువర్ణరజత వికృతశృఙ్ఖలామ్ । సుష్ఠువర్ణోర్ యస్య తత్సువర్ణం యద్రజతం చ తత్పుష్పస్రజాం తద్వికృతశృఙ్ఖలాం వా । చంద్రాం చంద్రవత్ప్రకాశమానాం తద్రూపేణావస్థితాం వా । హిరణ్మయీం హిరణ్యస్వరూపాం హిరణ్యవిగ్రహాం । లక్ష్మీం లక్షణవతీం । 'లక్ష్మీర్లాక్షాలక్షణాత్' ఇతి నిరుక్తాత్ । ఏవం రూపాం శ్రియం । మే మహ్యం మదర్థమ్ । ఆవహ ఆహ్వయ । అగ్నేర్దేవహోతృత్వాదాహ్వానం తదధీనమితి భావః ॥ ౧ ॥ హే జాతవేదః అగ్నే, అనపగామినీమపగమనరహితామ్ । అనపాయినీ మిత్యర్థః । తాం వక్ష్యమాణాం లక్ష్మీం మే మహ్యం ఆవహ ఆహ్వయ । యస్యాం శ్రీదేవ్యామాహూతాయాం సత్యాం హిరణ్యం సువర్ణం గాం ధేనుం అశ్వం వాజినం । పురుషాన్ పుత్రమిత్రదాసభూతాన్ । అహం విన్దేయం ప్రాప్నుయామ్ ॥ ౨ ॥ అశ్వపూర్వాం అశ్వాః

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

పూర్వే పురోగాః యస్యాస్తామ్ । రథమధ్యాం రథాః మధ్యే యస్యాస్తామ్ । వా స్తినాదప్రబోధినీం హస్తినాం నాదేన బృంహితేన ప్రబోధినీం ప్రకర్షేణ జ్ఞాపికామ్ । దేవీం దేవనశీలాందీప్తనశీలాం వా । శ్రియం శ్రయణీయాం సేనామూపామ్ । ఉపహ్వయే సమీపం ప్రత్యాహ్వయే । ఏతాదృశీ దేవీః దేవీ శ్రీః మామాం జుషతాం సేవతామ్ ॥ 3 ॥ తాం వా వాఙ్మనసయోరగోచరామ్ । దుర్నిరూపస్వరూపా మిత్యర్థః । బ్రహ్మరూపాం వా । 'కో హితే నామ ప్రజాపతే' ఇతి, శ్రుత్యన్తరాత్ 'క ఇతి బ్రహ్మణో నామ' ఇతి పురాణాచ్చ । సోస్మితాం ఆ ఈషత్ ఉత్ ఉద్గతం యత్ స్మితం హాసః తేనసహితామ్ । ఉదన్త్యలోపశ్ఛాన్దసః । హిరణ్యప్రాకారాం హిరణ్యస్య ప్రాకారోవరణః ప్రకృష్య ఆకృతిర్వా యస్యాస్తామ్ । ఆర్ద్రాం క్లిన్నాం తీరోదధేరుత్పన్నత్వాత్ । ఆర్ద్రానక్షత్రోత్పన్నాం రుద్రరూపాం వా । రుద్రశబ్దోఽత్ర మూర్ధన్యస్వరాదిః । 'ఆర్ద్రయా రుద్రః ప్రథమాన ఏతి' ఇత్యాదౌ తథా దర్శనాత్ । అస్య బాహులకమ్ । జ్వలన్తీం ప్రకాశమానామ్ । తృప్తాం పూర్ణకామామ్ । అపిచ తర్పయన్తీం భక్తాన్నానోరథైరితి శేషః । పద్మే స్థితాం కమలే ఆసీనామ్ । పద్మవర్ణాం కమలవదచ్ఛాయచ్ఛవిం తాం ప్రసిద్ధాం శ్రియం ఉపహ్వయే అహ్వయే ॥ ౫ ॥ అత్రాహంశబ్దప్రక్షేపః ప్రామాదికః చన్ద్రాం చన్ద్రవత్ప్రీతికాశమానామ్ । ప్రభాసాంప్రకృష్టా భాః కాన్తిర్యస్యాస్తామ్ । 'ఆపం చ' ఇత్యాప్ । యశసా కీర్త్యా జ్వలన్తీం ప్రకాశమానామ్ । దేవజుష్టాం దేవైరిన్ద్రాదిభిర్వా సేవితాం ప్రీతాం వా ఉదారాం ప్రగల్భాం వా పద్మినీం పద్మలతారూపాం పద్మాకారాం వా । ఈమితి నిపాతోఽనర్థకః । తాం మితాక్షరశబ్దత్వాత్ పూరణం । యస్యేతి వచనాదీకారవా-

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

చ్యాం వా । తాం శ్రియం లోకే ఇహలోకే శరణం రక్షిత్రీం ప్ర-
పద్యే ప్రపన్నోఽస్మి । అహమితి శేషః । అతః సా శ్రీః మే మమ
అలక్ష్మ్యాః అశ్రీః నశ్యతాం నాశం ప్రాప్నోతు । త్వాం వృణే శరణ్యేన
కుర్వే ॥ ౫ ॥ ఇతి ప్రథమవర్గః ॥ ౧ ॥ అత్ర వృఙ్ధాతోఽత్యేథపద-
మపి బాహులకాత్ । ఆదిత్యవర్ణే ఆదిత్యస్య సూర్యస్య వర్ణ
ఇవ వర్ణో యస్యాస్తస్యాః సంబోధనం హే శ్రీః, తవ తపసః
నియమాద్ధేతోః వనస్పతిః । 'అపుష్పాః ఫలవన్తో యే తే వనస్పతయః
స్మృతాః' ఇతి మానవాత్ । బిల్వః బిల్వనామకః వృక్షః ద్రుమః
అధిజాతః ప్రాదుర్భూతః । త్వత్కరాదితి శేషః । 'బిల్వోఽలక్ష్మ్యాః
కరేఽభవత్' ఇతి వామనపురాణేకాత్యాయనవచనాత్ । అథ
అనన్తరం తస్య బిల్వస్య ఫలాని పక్వశలాటుకాని । తపసా త్వదను-
గ్రహేణేత్యర్థః । అన్తరా అన్తరిన్ద్రియసంబన్ధినీః మాయా అజ్ఞానం
తత్కార్యాణి చ । బాహ్యాః బహిరిన్ద్రియసంబన్ధిన్యో మాస్తాః ।
అలక్ష్మ్యాః అశ్రియః । నుదన్తు అపనుదన్తు నివారయన్తిత్యర్థః ॥ ౬ ॥
హే శ్రీః, దేవసఖః దేవో మహాదేవ స్తస్యసఖా కుబేరః । కీర్తిః
కీర్త్యభిమానినీ తదాఖ్యాదక్షకన్యాదేవతా । మణినా చిన్తామణినా
మణిభద్రేణ కోశాధ్యక్షేణ వా సహ సహితః అహం అస్మిన్ రాష్ట్రే
జనపదే ప్రాదుర్భూత ఉత్పన్నః అస్మి ఆసమ్ । స దేవసఖ స్తత్సంబన్ధి-
సంగత్యా । కీర్తిం యశః కోశం వా । ఋద్ధిం సర్వభోగ్యసమృద్ధిం
మే మహ్యం దదాతు యచ్ఛతు ॥ ౭ ॥ క్షుత్పిపాసామలాం అశనా-
యాతృష్ణామలినాత్మికాం । జ్యేష్ఠామ్ శ్రియః ప్రాగుత్పన్నామిత్యర్థః ।
అలక్ష్మ్యం అశ్రియం అహం నాశయామి నాశం ప్రాపయామి । హే
శ్రీః, త్వం అభూతిం అసంపత్తిం తథా సర్వాం అసమృద్ధిమపి
అనభివృద్ధిం మే మమ గృహాత్ గేహాత్ నిర్ణుదనిష్కాసయ ॥ ౮ ॥

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

గన్ధఃక్షూణగ్రాహ్యో గుణః ద్వారం లక్షణం యస్యాస్తాం దురాధ-
ర్షాం కేనాపి ధర్షితుమశక్యాం నిత్యపుష్టాం నిత్యం సదా సస్యా-
దిభిః పుష్టాం సమృద్ధాం కరీషిణీం కరీషః శుష్కగోమయాది స్తద్వ-
తీమ్ । గవాశ్వాది బహుపశుసమృద్ధామితి యావత్ । సర్వభూతా-
నాం ఈశ్వరీమధిష్ఠాత్రీం ఆధారభూతాం వా । తాం భూయాపాం
శ్రియం ఇహ ఉపహ్వయే ఉపాహ్వయే ॥ ౯ ॥ హే శ్రీఃు, మనసః
కామం మనోరథం ఆకూతిం సంకల్పం వాచః వాగిన్ద్రియస్య సత్యం
యాథార్థ్యం । పశూనాం గోమహిష్యాదీనాం రూపం క్షీరాది ।
అన్నస్య అదనీయస్య యవవ్రీహ్యాదేరూపం భక్ష్యాది చతుర్విధం
అశీమహిలభేమహి । శ్రీఃు సంపత్ యశఃు కీర్తిశ్చమయి త్వదుపాసకే
శ్రయతాం ఆశ్రయతామ్ ॥ ౧౦ ॥ ఇతి ద్వితీయవర్గఃు ॥ ౨ ॥ కర్ద-
మేన కర్దమాఖ్యపుత్రేణ ప్రజా భూతా ప్రకృష్టం ప్రజా అపత్యం
యస్యాఃసాసపుత్రేత్యర్థఃు । 'ప్రజాఽపత్యమ్' ఇతి యాస్కవచ-
నాత్ । భూతా అభవత్ । అతఃు హే కర్దమ శ్రీపుత్ర, త్వం
మయి మదీయగృహే సంభవ సంనస । పద్మమాలినీం కమలమాలా
ధారిణీం మాతరం తవ జననీం శ్రియం లక్ష్మీం మే మమ కులే వంశే
వాసయ నివాసయ ॥ ౧౧ ॥ ఆపఃు అభిమానినో దేవతాఃు స్నిగ్ధాని
స్నేహయుక్తాని కార్యాణి సృజన్తు ఉత్పాదయన్తు । అపాం స్నేహ-
గుణవత్త్వాదితిభావఃు । హే చిక్లీత చిక్లీతాఖ్య శ్రీపుత్ర, మే మమ
గృహే గేహేనివస చ వాసం కురు । అపి చ తాం దేవీం మాతరం
శ్రియం మే మమ కులే నివాసయ సంవాసయ ॥ ౧౨ ॥ ఆర్ద్రామితి ।
ఆర్ద్రాం ఆర్ద్రగన్ధాం పుష్కరిణీం అభిషేకోద్యుక్తదిగ్గజశుణ్డా-
గ్రామ్ । పుష్కరశబ్దో గజశుణ్డాగ్రవాచకఃు । పద్మవతీం వా పద్మ
లతారూపాం వా । పుష్టిం పుష్టిరూపాం వా పుష్టిరూపాం వా ।

Sri Vidyabharathi Book Trust, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

'పుష్టిరూపేణ సంస్థితా' ఇతి మార్కణ్డేయవచనాత్ । పిఙ్గలాం పిఙ్గలవర్ణాం పద్మమాలినీమిత్యాది। సిద్ధమన్యత్ ॥౧౩॥ మతాన్తరే మన్త్రపాఠోభిద్యతే నచ ఉత్తరగిత్యేవావగమ్యతే ॥ ఆర్ద్రాం పూర్వోక్తాం యఃకరిణీం యష్టికరామ్ । వేత్రహస్తామిత్యర్థః । టిలోపశ్ఛాన్దసః । తద్వతీం దణ్డకరిణీం దణ్డకరాం వా । యష్టిం దణ్డరూపాం 'ధర్మదణ్డస్వరూపిణీమ్' ఇతి బ్రాహ్మోక్తేః । సువర్ణాం శోభనవర్ణాం రుక్మరూపిణీం రుక్మిణీం రుక్మదేవతాం వా । హేమమాలినీం హేమవికృతశృఙ్ఖలాది మాలావతీమ్ । సూర్యాం సూర్యవత్ప్రకాశమానాం తద్రూపాం వా । సిద్ధమన్యత్ ॥ ౧౪ ॥ ఇయం ఋక్ ద్వితీయయా ఋచా వ్యాఖ్యాతా । ప్రభూతం భూయిష్ఠం । గావః గాః । దాస్యః పరిచారికాః । ఉభయత్ర శసర్థే జస్ । ఇయాన్ విశేషః । ఇతి తృతీయోవర్గః ॥ ౧౫ ॥ యః శ్రీకామః సశుచిః ప్రయతశ్చ భూత్వా సతతం సంకల్పదినాదిపఞ్చదశాబ్దేషు ప్రత్యహం స్వశాఖోక్తవిధానేనాగ్నిం సంస్కృత్య శ్రీసూక్త పఞ్చదశ ఋగ్భిః పఞ్చదశాజ్యాహుతీర్హుత్వా తతః పరం శ్రియః శ్రీసూక్తస్య పఞ్చదశచం సాకల్యేనైకవారమితి యథాశక్త్యా ఖణ్డపారాయణం కుర్యాత్ । అథవా పఞ్చదశవారమఖణ్డపారాయణం కృత్వా తత ఏకైకామృచం విధివద్యథాసంఖ్యం జపేత్ । తదశక్తౌ లౌకికేఽగ్నావపి పఞ్చదశర్గ్భిః ప్రత్యహం పఞ్చదశాజ్యాహుతీర్హుత్వా పఞ్చదశవారం శ్రీసూక్తం జపేత్తస్య శ్రీకామస్య తస్మిన్నేవ జన్మనిమహతీ శ్రీఃప్రాప్తిర్భవిష్యతీతి విజ్ఞాయతే । విధివదనుష్ఠానాసమర్థస్య తు ఛాయామాత్రం వా యథాయోగ్యం వా ఫలం భవతి । ప్రతిబన్ధకబాహుల్యేతు జన్మాన్తరే ఫలానుభవో భవిష్యతీతి సిద్ధాన్తః ॥ తదుక్తం మన్త్రరహస్యే । 'అధికారీ యథా

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

దేశే యథాకాలే యథామనుమ్ । యాదృగ్విధానసంధానః ప్రజ-
పేత్తాదృశం ఫలమ్ ॥ కాలదేశక్రియారూపాద్యనురూపం లభేన్నరః ।
అత్యుత్కటేన పుణ్యేన తస్మిన్నేవ హి జన్మని ॥ తత్ఫలం ప్రాపున్-
యాత్సిద్ధోనాత్రకార్యా విచారణా । పుణ్యస్యానుత్కటత్వే తు
చిరాత్కించిత్ఫలం లభేత్ ॥ ప్రతిబన్ధకబాహుల్యే ఫలం జన్మాన్తరే
భవేత్ । న దేవతోషణం వ్యర్థం భవిష్యతి కదాచన । తస్మా-
న్మన్త్రం జపేద్యోగీయత్నతః శుద్ధేన్ద్రియక్రియః' ఇతి ॥

॥ ఇతి శ్రీసూక్తసాయనభాష్యమ్ ॥

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

Sri Vidyabharathi Book Centre, Sringeri